

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (10/06/2022)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

α. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας = Το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, που είχε ιδρύσει το 1682 ο μεγάλος Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης και λειτούργησε παρά τις αντιξοότητες μέχρι το 1922, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική και ηθική ανάπλαση των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης. (βιβλίο σελίδα 248)

β. Κοινοβουλευτική Ομάδα των Ιαπώνων = Το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909 ήταν η εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων, πολιτικού μορφώματος υπό τον Δημήτριο Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908. (βιβλίο σελίδα 86)

γ. Εθνικόν Κομιτάτον = Το Εθνικόν Κομιτάτον, πολιτικός σχηματισμός μικρότερης απήχησης στην Εθνοσυνέλευση του 1862 υπό τον Επαμεινώνδα Δεληγιώργη, που υποστήριζε την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση και στο στρατό, πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική αυτοκρατορία. (βιβλίο σελίδα 77)

ΘΕΜΑ Α2

α. ΣΩΣΤΟ (βιβλίο σελίδα 18)

β. ΛΑΘΟΣ (βιβλίο σελίδα 24)

γ. ΛΑΘΟΣ (βιβλίο σελίδα 32)

δ. ΣΩΣΤΟ (βιβλίο σελίδα 49)

ε. ΣΩΣΤΟ (βιβλίο σελίδα 53)

ΘΕΜΑ Β1

Από σχολικό βιβλίο σελίδα 80 «Το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875 ... πρωτοβουλία για επενδύσεις.» (μπορεί να αξιοποιηθεί και το απόσπασμα *Οι τρικουπικοί ακολούθησαν ... κήρυξε πτώχευση*)

ΘΕΜΑ Β2

α. Από σχολικό βιβλίο σελίδα 154 «Η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση ... αντί εργατικού προλεταριάτου.»

β. Από σχολικό βιβλίο σελίδα 154 «Εξάλλου, δόθηκε προτεραιότητα ... έτσι εποικίζονταν παραμεθόριες περιοχές.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ*

*με κανονική γραμματοσειρά παρατίθενται τα αποσπάσματα του σχολικού βιβλίου, ενώ υπογραμμισμένα είναι τα χωρία που αξιοποιούν πληροφορίες από τα παραθέματα.

ΘΕΜΑ Γ1

Ενδεικτικός πρόλογος: Συνολικά, το φθινόπωρο του 1922 έφθασαν στην Ελλάδα περίπου 900.000 πρόσφυγες (ανάμεσά τους και 50.000 Αρμένιοι). Περίπου 200.000 Έλληνες παρέμεναν στην Καππαδοκία και γενικότερα στην Κεντρική και Νότια Μικρά Ασία. Αυτοί μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα το 1924 και το 1925 με τη φροντίδα της Μικτής Επιτροπής.

(βιβλίο σελίδες 148-149)

Στην αρχή το κράτος αντιμετώπισε με τα μέσα που διέθετε τις πρώτες στοιχειώδεις και πειστικές ανάγκες των προσφύγων: διατροφή, προσωρινή στέγαση, ιατρική περίθαλψη. Κινητοποιήθηκαν επίσης ιδιώτες, ατομικά ή οργανωμένα. Αποφασιστική, ιδιαίτερα για την ιατρική περίθαλψη και την παροχή φαρμάκων, υπήρξε η δραστηριοποίηση στην Ελλάδα ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Διενεργήθηκαν έρανοι, οργανώθηκαν πρόχειρα συσσίτια και έγινε προσπάθεια για καθημερινή διανομή ψωμιού, παροχή ρουχισμού και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης. Τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιώνονται από την αφήγηση του τρίτου παραθέματος, το οποίο αποτελεί μια δευτερογενή πηγή. Ο ιστορικός του παραθέματος τονίζει τη σημαντική συμβολή των φιλάνθρωπων εθελοντών που παρείχαν στους πρόσφυγες φαγητό και άλλα απαραίτητα είδη, ώστε να μπορέσουν να ορθοποδήσουν μετά το τραύμα του ξεριζωμού.

Με την άφιξη των προσφύγων, το έργο της προσωρινής στέγασης ανέλαβε το Υπουργείο Περιθάλψεως, που ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό. Στη συνέχεια το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1922) ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για τη στέγαση των προσφύγων. Πράγματι, το πρώτο παράθεμα (δευτερογενής πηγή) επιβεβαιώνει τον κυβερνητικό σχεδιασμό για τη διαχείριση της προσωρινής στέγασης των προσφύγων καθώς και το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας τον Σεπτέμβριο του 1922, συνδράμει το έργο των παραπάνω φορέων με την απόφασή του να επιτραπεί η τοποθέτηση κλινών για τους πρόσφυγες στα ξενοδοχεία. Πλήθος ξεπρόβαλαν οι αυτοσχέδιες κατασκευές που χρησίμευαν ως προσωρινά καταλύματα (καλύβες, παράγκες, σκηνές) γύρω από τις πόλεις, σε πλατείες ή στα κενά οικόπεδα των πόλεων. Δεν έμεινε χώρος στεγασμένος που να μη χρησιμοποιήθηκε: σχολεία, εκκλησίες και τζαμιά, στρατώνες, θέατρα, δημόσια κτίρια, αποθήκες, υπόγεια. Επιτάχθηκαν τα άδεια σπίτια σε όλη την Επικράτεια. Καταλήφθηκαν ακόμη και κατοικούμενοι χώροι, οι ένοικοι των οποίων μοιράστηκαν την κατοικία τους με τους πρόσφυγες. Η παραπάνω κατάσταση επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του πρώτου παραθέματος. Ο Χαραλαμπίδης αναφέρει χαρακτηριστικά ότι όλοι οι δημόσιοι χώροι καταλαμβάνονται από πρόσφυγες και λειτουργούν ως χώροι προσωρινής στέγασης. Ενώ, σύμφωνα με τα τότε στοιχεία του δήμου Αθήνας περίπου 70.000 πρόσφυγες κατοικούν σε πρόχειρους καταυλισμούς σε όλη την επικράτεια της πόλης. Επιπροσθέτως, το τρίτο παράθεμα αναφέρει ότι για την προσωρινή διαμονή των προσφύγων αξιοποιήθηκαν αρχαιολογικοί ναοί, στρατόπεδα, αυτοσχέδιοι καταυλισμοί και σκηνές. Ενδεικτική της δεινής κατάστασης και της προσπάθειας των αρχών να αντιμετωπίσουν την στεγαστική κρίση που ανέκυψε είναι η αφήγηση της Τασίας Χρυσάφη Ακερμανίδου, που γεννήθηκε εν πλω προς την Ελλάδα, και διασώζεται ως μια πρωτογενής μαρτυρία στο κείμενο Α. Αναφέρει πως διέμεινε με την οικογένειά της για ένα μήνα σε ένα κοτέτσι που επισκευάστηκε προκειμένου να τους φιλοξενήσει. Τέλος, το δεύτερο παράθεμα, η λογοτεχνική (πρωτογενής) μαρτυρία της Φιλώς Χαϊδεμένου, αναδεικνύει τις έκτακτες συνθήκες κατά το πρώτο διάστημα άφιξης των προσφύγων εξαιτίας της μικρασιατικής καταστροφής. Η

λογοτέχνης αναφέρεται στη η συστέγαση προσφύγων και ντόπιων. Χαρακτηριστικά παραθέτει πως, έξι οικογένειες ντόπιων και μια προσφύγων αναγκάστηκαν να συγκατοικήσουν στο ίδιο σπίτι. Παρόλα αυτά οι σχέσεις προσφύγων και ντόπιων παρουσιάζονται σχετικά αρμονικές από την αφήγησή της.

ΘΕΜΑ Δ1

α.) Ενδεικτικός Πρόλογος: (από σελίδες 208-209) Το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετώπισε η Κρητική Πολιτεία ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιώδες αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης.

(βιβλίο σελίδες 209- 210)

Η κρίση κορυφώθηκε στις 18 Μαρτίου 1901, όταν ο Γεώργιος απέλυσε τον Βενιζέλο από το αξίωμα του υπουργού. Για να υποστηρίξει τις απόψεις του στο εθνικό ζήτημα της Κρήτης, ο Βενιζέλος δημοσίευσε στην εφημερίδα «Κήρυξ» των Χανίων, που ο ίδιος εξέδιδε, πέντε πολύκροτα άρθρα, με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γεννηθήτω φως». Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και συμπληρώνονται από τις πληροφορίες του πρώτου παραθέματος, το οποίο είναι μια ιστορική έρευνα από τον Εμμανουήλ Χαλκιαδάκη (και ως εκ τούτου μια δευτερογενής πηγή). Σύμφωνα με τον ιστορικό, ο Βενιζέλος μέσω των άρθρων του στον «Κήρυκα» επιχείρησε να καταστήσει σαφέστερη τη στάση του απέναντι στο ενωτικό ζήτημα, αλλά και να απαντήσει τρόπον τινά σε συκοφαντικά κείμενα εφημερίδων της Αθήνας. Πράγματι, ο πολιτικός θεωρούσε την απόλυσή του από την υπουργική θέση, ως μια προσπάθεια εξεύρεσης ενός αποδιοπομπαίου τράγου, στον οποίο ο Πρίγκιπας ήθελε να επιρρίψει τις ευθύνες της δικής του ανεπάρκειας στη διαχείριση του εθνικού ζητήματος της νήσου. Ήταν μία κίνηση για να δικαιολογηθεί το πολιτικό τέλμα. Ο ίδιος ο Βενιζέλος, όπως άλλωστε δηλώνει και στο προσωπικό του σημειωματάριο, φαίνεται να θεωρεί ότι η οργή του Γεωργίου απέναντι στο πρόσωπό του, ήταν αποτέλεσμα των συνεχόμενων αποτυχιών του Υπατου Αρμοστή.

Ο Γεώργιος ακολούθησε πολιτική αδιαλλαξίας και προχώρησε σε μέτρα περισσότερο αυταρχικά, με την απαγόρευση της ελευθεροτυπίας και με διώξεις και φυλακίσεις διακεκριμένων μελών της κρητικής αντιπολίτευσης. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, τα πολιτικά πράγματα στην Κρήτη οδηγήθηκαν σε πλήρες αδιέξοδο και όλες οι προσπάθειες συνδιαλλαγής των αντίπαλων πολιτικών μερίδων ναυάγησαν. Η παραπάνω κατάσταση διαφωτίζεται περαιτέρω και από τη δευτερογενή πηγή του δεύτερου παραθέματος. Σύμφωνα με τον Σβολόπουλο άλλωστε, η αποτυχία του Γεωργίου και του επιτελείου του να δώσει μια λύση στο ζήτημα της ένωσης, βάθυνε το χάσμα μεταξύ Αρμοστείας και Αντιπολίτευσης. Επιπλέον, η εμμονή Γεωργίου στην άρνηση κάθε διαλόγου με την Αντιπολίτευση καθώς και σε κάθε προσπάθεια συμβιβασμού, δυναμίτισε περαιτέρω την κατάσταση. Ως εκ τούτου, επικράτησε πλέον στο νησί έντονο κλίμα διχασμού. Γύρω από τον Βενιζέλο συνασπίστηκαν όσοι ήταν δυσαρεστημένοι από την αυταρχική πολιτική του Πρίγκιπα και σχηματίστηκε μια ισχυρότατη «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις». Πράγματι, όπως αναφέρει και ο Σβολόπουλος, ο Βενιζέλος, αν και ανίσχυρος αρχικά μετά τα γεγονότα του Μαρτίου, κατόρθωσε μέσα σε μόλις ένα μήνα να γίνει ο βασικός εκφραστής της αντιπολιτευτικής κίνησης και να συγκεντρώσει γύρω από το πρόσωπό του όσους διαφωνούσαν με τον Γεώργιο. Έμπιστοι συνεργάτες του Βενιζέλου ήταν ο Κ. Φούμης και ο Κ. Μάνος. Οι τρεις αυτοί αποτέλεσαν μια τριανδρία, που δεν δίστασε να προχωρήσει σε δυναμική αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα.

Στο τέλος του 1904 έληξε η περίοδος της Γενικής Συνέλευσης και προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη 64 βουλευτών. Σύμφωνα με το σύνταγμα, 10 ακόμη θα διορίζονταν απευθείας από τον Πρίγκιπα.

β.) (βιβλίο σελίδα 210) Η αντιπολίτευση αποφάσισε να μη συμμετέχει στις εκλογές αυτές, κατήγγειλε τα ανελεύθερα μέτρα του Πρίγκιπα και κάλεσε το λαό σε αποχή. Η κατάσταση εκτραχύνθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 1905, όταν η τριανδρία της αντιπολίτευσης και 15 άλλοι επιφανείς πολιτευτές συνέταξαν και υπέγραψαν προκήρυξη, με την οποία ζητούσαν μεταβολή του συντάγματος της Κρητικής Πολιτείας. Πράγματι, όπως αναφέρεται και στο κείμενο της προκήρυξης που συνέταξε η Αντιπολίτευση και παρατίθεται στο τρίτο παράθεμα (πρωτογενής πηγή), πρώτη επιδίωξη της αντιπολίτευσης είναι η προώθηση ενεργειών για την πρόσφορη διαχείριση του ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Σε περίπτωση που η ένωση θα καθίστατο αδύνατη ζητούσαν αλλαγή της πολιτικής κατάστασης στο νησί με τρόπο που θα εξασφάλιζε τη μεγαλύτερη δυνατή προσέγγιση με το ελληνικό βασίλειο. Τέλος, ως έσχατη λύση ζητούσαν τη μεταβολή του συντάγματος της Κρητικής πολιτείας στο πρότυπο του ελληνικού, με στόχο να περιοριστεί ο αυταρχισμός και οι υπερεξουσίες του Πρίγκιπα.

Η προκήρυξη αυτή είναι το πρώτο επίσημο επαναστατικό κείμενο, το προμήνυμα της επανάστασης του Θερίσου.

